

Ringerike kommune

Årsrapport 2019

Finansområdet

Innholdsfortegnelse

Innledning.....	2
Overordnet finansiell strategi og stilling	2
Utviklingen i netto finansutgifter	3
Samlet oversikt over kortsiktig plassering, langsiktig plassering og gjeld.....	5
Risikovurdering.....	5
Likviditet	6
Likviditetsutvikling.....	7
Forvaltningen av langsiktige finansielle aktiva	9
Forvaltningen av finansielle passiva	10
Lån til gebyrfinansierte investeringer	10
Låneopptak.....	11
Bruk av lån	12
Grafisk fremstilling av gjeldsutviklingen.....	12
Avdrag	13
Fastrenteandel, rentebindingstid og refinansieringsrisiko	13

Innledning

Kommunestyret er ansvarlig for kommunens finansforvaltning. Det skal rapporteres hvert tertial i samsvar med finansreglementet for Ringerike kommune og rutiner for finansforvaltningen. Årsrapporten for finansområdet skal utgjøre en separat rapport, adskilt fra den ordinære årsrapporten.

Nytt finansreglement ble vedtatt av kommunestyret 5. september 2019. Det må også utarbeides ny rutine for finansforvaltningen på bakgrunn av endringene i finansreglementet.

Overordnet finansiell strategi og stilling

I tabellen nedenfor vises kommunens resultater de siste 4 årene for sentrale finansielle nøkkeltall i kommunal sektor:

Finansielle nøkkeltall	Handlings regelnivå	Resultat 2019	Resultat 2018	Resultat 2017	Resultat 2016
Netto driftsresultat i % av brutto driftsinntekter	1,75 %	2,7 %	1,3 %	3,0 %	4,5 %
Netto lånegjeld i % av brutto driftsinntekter	100 %	93,0 %	80,0 %	68,6 %	55,5 %
Disposisjonsfond i % av brutto driftsinntekter	8 %	9,0 %	8,0 %	6,6 %	3,6 %
Disposisjonsfond i % av premieavvik	100 %	119,2 %	117,4 %	99,2 %	51,2 %

Tre av handlingsreglene i tabellen er hentet fra kommunens styringssystem Framsikt. Tabellen har også en handlingsregel om at disposisjonsfondet skal være minst like stort som premieavviket.

Netto driftsresultat er 2,7 prosent av brutto driftsinntekter i 2019, og det er høyere enn målet om 1,75 prosent.

Korrigert netto driftsresultat er netto driftsresultat korrigert for netto inntektsført premieavvik på 24,9 millioner kroner. Kommunens korrigerte netto driftsresultat er 1,6 prosent av brutto driftsinntekter. Nøkkeltallet er ikke med i tabellen over.

Netto lånegjeld er 93 prosent av brutto driftsinntekter. Det er et høyt lånenivå.

Disposisjonsfondet utgjør 9 prosent av brutto driftsinntekter. Akkumulerte avsetninger til realkapital og bufferkapital i Fossefondet inngår i denne beregningen.

I forhold til premieavviket, har disposisjonsfondet hatt en marginal økning.

Utviklingen i netto finansutgifter

Målsettingen for avkastningen av finansielle aktiva og kommunens finansutgifter fastsettes av kommunestyret gjennom den årlige budsjettbehandlingen. Samlet danner dette nivået på netto finansutgifter.

Finansinntektene består av renteinntekter på bankinnskudd, utbytte fra selskaper, avkastning fra Fossefondet og mottatte renter på utlån.

Finansutgiftene består av renteutgifter og avdrag på investeringsgjeld, renteutgifter på startlån og provisjoner/honorarer.

Tabellen nedenfor viser utviklingen i netto finansutgifter i perioden 2016-2019:

(Inntekter har negativt fortegn, utgifter har positivt fortegn)

Mill. kr	Regnskap 2019	3. tertial 2019	2. tertial 2019	1. tertial 2019	Regulert budsjett 2019	Regnskap 2018	Regnskap 2017	Regnskap 2016
Renteinntekter og utbytte	-46,1	-12,3	-29,9	-3,9	-33,4	-31,9	-27,7	-26,5
Gevinst fin. instrumenter	-18,5	-17	-1,5	0,0	-7	0,7	-11,5	-5,7
Sum finansinntekter	-64,6	-29,3	-31,4	-3,9	-40,43	-31,2	-39,2	-32,2
Renteutg., provisjoner m.m	56,2	25	19,2	12	54,2	41,6	36,4	30,5
Tap finansielle instrumenter	0	0	0	0	0	0	0,0	0
Avdrag på lån	106,2	40,5	36,7	29	106,2	90,7	74,1	53,2
Sum finansutgifter	162,4	65,5	55,9	41	160,36	132,3	110,5	83,7
Netto finansutgifter	97,8	36,2	24,5	37,1	119,9	101,1	71,4	51,5

Årsregnskap 2019 viser at netto finansutgifter ble 22,1 millioner kroner lavere enn budsjettet. Det skyldes høyere finansinntekter.

Finansinntektene består av utbytte fra Ringerikskraft på 25,6 millioner kroner, utbytte fra Fossveien 7/9 AS på 2 millioner kroner, renteinntekter konsernkonto på 10 millioner kroner og renteinntekter startlån på 7,3 millioner kroner, i tillegg til avkastning Fossefondet på 18,5 millioner kroner.

Finansinntektene er høyere enn budsjettet som følge av høyere avkastning på Fossefondet enn avkastningsmålet. I tillegg ble renteinntektene på konsernkonto høyere enn budsjettet. Årsaken til høyere renteinntekter er todelt. Det ene skyldes forsinket fremdrift på investeringer og dermed forsinket bruk av lånemidler, og det andre skyldes at budsjettet ikke er justert i løpet av året. Det er uvisst hvorfor budsjettet ikke er oppjustert noe.

Finansutgiftene består av avdragsutgifter på 106,2 millioner kroner, renteutgifter investeringsgjelden på 49,5 millioner kroner og renteutgifter startlån på 6,7 millioner kroner.

Sum finansutgifter ble 2,1 millioner kroner høyere enn budsjettet. Dette skyldes hovedsakelig høyere renteutgifter startlån og ble rapportert per oktober 2019.

Sammenlignet med 2018 ble netto finansutgifter 3,3 millioner kroner lavere.

Finansinntektene økte fra 2016 til 2017, men ble redusert i 2018. I 2019 viser finansinntektene en kraftig økning. Finansutgiftene har økt forholdsvis mye i hvert av årene 2016-2019, og utgiftene viser nesten en fordobling i perioden.

I henhold til rutine for finansforvaltning skal årsrapporten også vise utviklingen gjennom året. Finansinntektene er høyest i 2. og 3. tertial. Renteutgiftene er lavest i 1. tertial og høyest i siste tertial. Det samme gjelder for avdragsutgiftene. I 2. tertial er netto finansutgifter lavest.

I 2019 utgjør netto finansutgifter 4 prosent av kommunens brutto driftsinntekter, en reduksjon på 0,3 prosentpoeng fra 2018. Dette er under nivået på 6 prosent som holdes frem som en hovedregel for maksimale netto finansutgifter.

Samlet oversikt over kortsiktig plassering, langsiktig plassering og gjeld

I følge finansreglementet skal det rapporteres på beløp samlet og for henholdsvis kortsiktig plassering, langsiktig plassering og gjeld. Tabellen nedenfor gir en oversikt over dette.

(Beløp i mill. kroner)	Regnskap 2019	2. tertial 2019	1. tertial 2019	Regnskap 2018
Kortsiktig plassering (kasse, bankinnskudd og obligasjoner)	506,2	651,4	359,7	528,3
Langsiktig plassering (Fossefondet)	158,2	141,2	139,6	139,6
Gjeld	-2 832,2	-2 734,2	-2 334,2	-2366,2
Samlet nettoverdi	-2 167,8	-1 941,6	-1 834,9	-1 698,3

Kortsiktig plassering varierer gjennom året grunnet låneopptak og størrelse og tidspunkt for dette. Plasseringer er redusert med 22 millioner kroner sammenlignet med fjoråret.

Fossefondet er verdjustert to ganger i løpet av 2019, en liten justering i juni og resten ved årets slutt. Ved utgangen av 2019 er Fossefondets verdi økt med 18,6 millioner kroner til 158,2 millioner kroner.

Gjelden har økt med 466 millioner kroner i løpet av 2019. Økningen vises i 2. og siste tertial da låneopptakene ble foretatt.

Samlet nettoverdi er betydelig redusert fra 2018 til 2019 som følge av økt lånegjeld.

Risikovurdering

Nedenfor vises en stresstest av kommunens totale finansforvaltning (i millioner kroner). Stresstesten skal vise risikoen for tap i en portefølje ved markedsendringer. For Ringerike kommune er det endringer i rentenivå og svingninger i aksjemarkedene som er de viktigste faktorene.

Stresstest					
Aktiva	Balanse %	Balanse MNOK	Endrings parameter	Durasjon	Beregnet tap
Gjeld med p.t./flytende rente	34 %	534	2 %		-10,7
Gjeld med fast rente	66 %	1051			
Renteekspontert gjeld	100 %	1586			-10,7
Lån m. renteoverv.m./ansvarlig utlån			2 %		0,0
Bankinnskudd og pm.		506	2 %		10,1
Ledig likv. og andre midler b. for driftsform.		506	2 %		10,1
Kort pengem.	18 %	29	2 %		0,6
N. omløpsobligasjoner	28 %	45	2 %	2,0	-1,8
Norske aksjer	15 %	24	-30 %		-7,3
Internasjonale aksjer	38 %	60	-20 %		-12,1
Netto valutaposisjon*	19 %	30	-10 %		-3,0
Langsiktige finansielle aktiva	100 %	158			-23,5
Samlede finansielle aktiva		664			
Mulig tap vil utgjøre :		-24,1			
Stresstesten utføres med følgende parametere: Renteøkning på 2 prosent, en reduksjon av verdien på norske aksjer på 30 prosent, en reduksjon av verdien på internasjonale aksjer på 20 prosent, samtidig som den norske kronen svekker seg 10 prosent mot andre valutaer.					
* 50 % av de internasjonale aksjene er uten valutasikring mot norske kroner.					

Av total gjeld viser tabellen kun renteekspontert gjeld, det vil si at startlån og lån til gebyrfinansierte investeringer (selvkost) ikke er tatt med.

Den totale finansielle risikoen for aktiva og passiva samlet, viser en mulig negativ effekt på driftsregnskapet på 24,1 millioner kroner i løpet av et år. Dette scenarioet inntreffer dersom alt skjer samtidig innenfor samme år.

I 2019 er tapsrisikoen i porteføljen økt som følge av ny strategisk aktivaallokering for Fossefondet. Den økte risikoen er en planlagt og vedtatt strategi og har bakgrunn i en målsetting om høyere avkastning for Fossefondet.

Likviditet

Ringerike kommune har til enhver tid i 2019 hatt likviditet til å dekke sine betalingsforpliktelser ved forfall. Kommunen har hatt en trekkrettighet på 100 millioner kroner i 2019 hos kommunens hovedbankforbindelse DNB. Trekkrettigheten har ikke vært benyttet.

Saldo på konsernkonto er 459,6 millioner kroner ved utgangen av 2019 og består av fondsmidler og ubrukte lånemidler. Midlene er spesifisert nærmere i tabellen nedenfor:

Likviditet	Saldo i mill kr
Disposisjonsfond (ekskl. avsetninger Fossefondet)	201,8
Regnskapsmessig mindreforbruk	30,9
Ubrukte lånemidler	182,3
Bundne driftsfond	81,9
Bundne investeringsfond	19,5
Ubundne inv.fond (ekskl. grunnkapital Fossefondet)	29,1
Endring arbeidskapital	-69,3
Likviditet totalt	476,2

Som oversikten viser, er endring arbeidskapital trukket fra bokførte fondsmidler og ubrukte lånemidler for å ta hensyn til kontantstrømmene i løpet av året. Endring arbeidskapital består blant annet av reduksjon kortsiktig gjeld og økt premieavvik. Netto premieavvik er inntektsført i driftsregnskapet, men representerer ingen kontantstrøm.

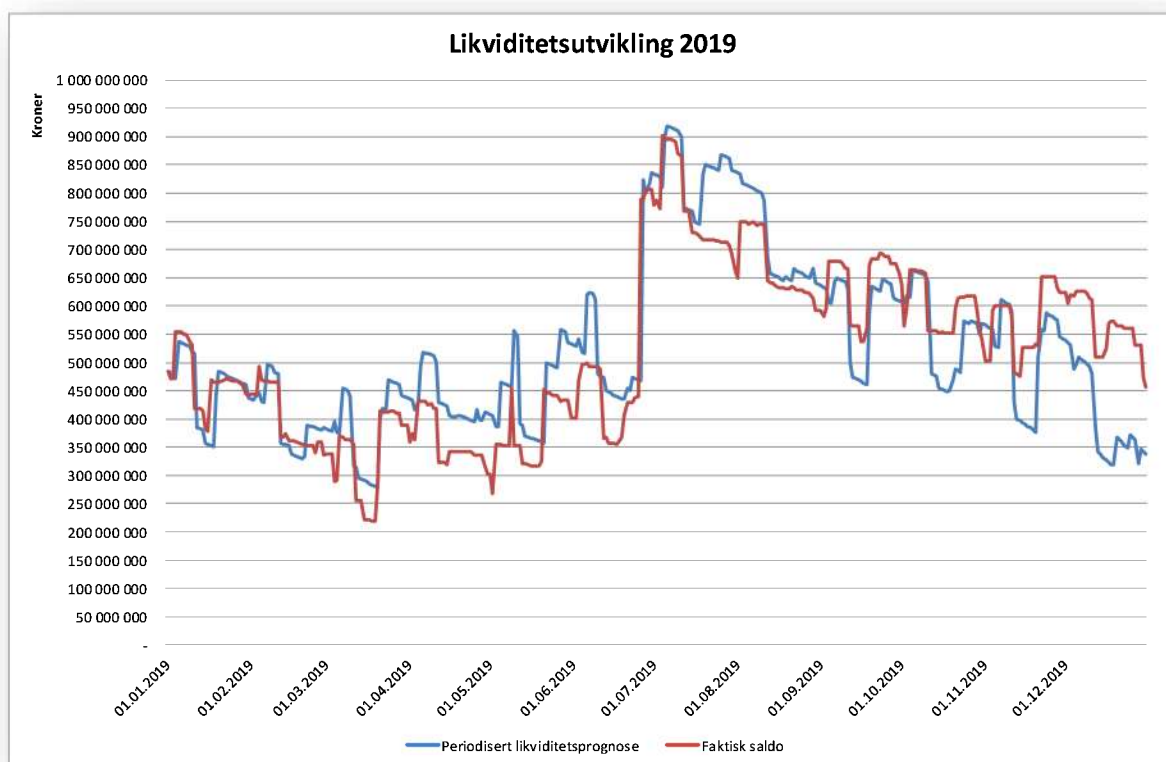
Konsernkonto i DNB er 16,6 millioner kroner lavere enn likviditeten på 476,2 millioner kroner som fremkommer i tabellen. Årsaken til differansen er ikke kjent på rapporteringstidspunktet.

Omtrent 40 prosent av likviditeten er frie, ubundne midler. Nesten 60 prosent av de likvide midlene på konsernkontoen er ubrukte lånemidler og bundne fondsmidler.

Likviditetsutvikling

Figuren nedenfor viser den faktiske saldoen på kommunens konsernkonto gjennom 2019 og periodisert likviditetsprognose. Midlene på konsernkontoen inkluderer også bundne fond, men ikke midler på skattetrekkkonto.

Som grafen viser, økte likviditeten kraftig i slutten av juni da årets største låneopptak til investeringer ble foretatt. Deretter ble likviditeten redusert i takt med bruk av lånemidler og betaling av reguleringspremien til KLP. I november og desember økte saldoen litt igjen som følge av nytt låneopptak til investeringer og innlån fra Husbanken.

Periodisert likviditetsprognose er den samme som rapportert i 2. tertial. Den er ikke endret for å kunne vise den faktiske utviklingen sammenlignet med prognosen per 2. tertial. Avviket mellom periodisert likviditetsprognose og faktisk saldo skyldes i hovedsak lavere bruk av lån som følge av forsinket investeringsfremdrift i forhold til rapporterte investeringsprognoser per 2. tertial. Noe skyldes også nytt låneopptak startlån på 50 millioner kroner på tampen av året.

Den faktiske likviditetsutviklingen har ligget litt under prognosen frem til begynnelsen av september. I siste tertial ble likviditeten bedre enn forventet, og dette forsterket seg mot slutten av året.

Ved inngangen til 2019 var konsernsaldo 483,8 millioner kroner. Ved utgangen av året er saldoen 459,6 millioner kroner, en reduksjon på 24,2 millioner kroner i løpet av året.

Forvaltningen av langsiktige finansielle aktiva

I henhold til finansreglementet består kommunens langsiktige finansielle aktiva av Fossefondet. Kommunen skal ikke pådra seg finansiell risiko utover rammen som er vedtatt i finansreglementet.

Ved utgangen av 2019 var Fossefondets markedsverdi 156 933 401 kroner. Samlet avkastning for 2019 ble meget god og endte på 12,68 prosent. I kroner utgjorde avkastningen 18 535 828,44 og ble mer enn 2,5 ganger så høy som avkastningsmålet på 7 millioner kroner.

Fossefondets avkastning ble 2 prosent høyere enn Referanseporteføljens avkastning, som ble 10,68 prosent samlet for året.

Porteføljen er ved årets slutt investert med:

- 18,2 prosent i pengemarkedsfond
- 28,3 prosent i obligasjonsfond
- 53,4 prosent i aksjefond (38,1 prosent i internasjonale aksjer og 15,3 prosent i norske aksjer).

Porteføljen er investert med undervekt i pengemarked og obligasjoner og overvekt i aksjer og høyrente, sammenholdt mot strategien.

Etter et relativt svakt 2018, ble 2019 et meget godt år for risikoaktiva. Med andre ord ble aksjeavkastningen svært bra i 2019. Verdensindeksen (MSCIW AC) var opp 28,6 prosent i NOK og Oslo Børs (OSEFX) endte opp 19,2 prosent. Høyrentefondene hadde også et relativt godt år.

I forbindelse med forvaltning av Fossefondet blir det foretatt stresstest for å gi en pekepinn på risikoen for tap i løpet av et år, se tabellen under Risikovurdering i kapitlet om Samlet oversikt over kortsiktig plassering, langsiktig plassering og gjeld.

Tabellen viser at dersom renten stiger med 2 prosent, det norske markedet faller med 30 prosent, det internasjonale aksjemarkedet faller med 20 prosent og den norske kronen svekker seg med 10 prosent mot andre valutaer, vil beregnet tap i Fossefondet bli 23,5 millioner kroner. Mulig tap i Fossefondet var 15,5 millioner kroner ved inngangen til 2019.

Risikoen for tap har økt med 8 millioner kroner i løpet av året som følge av endret strategisk aktivaallokering. Den nye strategiske aktivaallokeringen innebærer som kjent høyere risiko.

Verden opplever en tiltagende geopolitisk usikkerhet. Pendelen svinger tilbake etter tiår med globalisering. Multinasjonalt samarbeid er i tilbakegang. En fellesnevner for mye av den geopolitiske risikoen i dag er proteksjonisme. Handelsveksten forsvant nesten i 2019 som følge av handelskrigen mellom USA og Kina.

Den globale inntjeningen i bedriftene falt i 2019 etter to år med oppgang. Global pengepolitikk, ledet an av Den amerikanske sentralbanken (Fed), gjennomgikk på den annen side en tydelig snuoperasjon til ytterligere ekspansive tiltak. Dette bedret de finansielle rammevilkårene, løftet avkastningen, men økte også verdsettingen.

For mer detaljer vedlegges porteføljerapport etter desember 2019 fra vår rådgiver, Industrifinans.

Forvaltningen av finansielle passiva

Tabellen nedenfor gir en oversikt over utviklingen i kommunens gjeldsportefølje i 2019:

(Beløp i mill. kroner)	Investeringsgjeld	Startlån	Samlet gjeldsportefølje
Per 31.12.2018	2 072,3	293,9	2 366,2
Årets avdrag	106,2	11,0	117,2
Ekstraordinære avdrag	-	19,9	19,9
Årets låneopptak	453,1	150,0	603,1
Per 31.12.2019	2 419,2	413,0	2 832,2

(Startlån fra Husbanken er lån til videreformidling til kommunens innbyggere.)

Investeringsgjelden har økt med 346,9 millioner kroner. Gjeldsøkningen skal håndteres driftsmessig, da renter og avdrag øker vesentlig som følge av låneveksten. Startlån viser en økning på 119,1 millioner kroner.

I tabellen nedenfor vises fordelingen av gjelden på ikke-gebyrfinansierte og gebyrfinansierte investeringer:

(Beløp i mill. kroner)	Gjeld til ikke-gebyrfinansierte investeringer	Gjeld til gebyrfinansierte investeringer	Samlet gjeldsportefølje
Per 31.12.2018	1 293,7	778,6	2 072,3
Periodens avdrag	67,9	38,3	106,2
Periodens låneopptak	360,0	93,1	453,1
Per 31.12.2019	1 585,8	833,4	2 419,2

Gjelden til ikke-gebyrfinansierte investeringer økte mest i 2019.

Lån til gebyrfinansierte investeringer

Oppsettet nedenfor viser hvordan lån til gebyrfinansierte investeringer på 833,4 millioner kroner ved utgangen av året fremkommer:

Beløp i tusen kr								
Lånenummer bank		20190516	8317.55.94968	20170355	8317.54.61860	8317.53.62862	20130097	Tidligere lån tom. 2012
Opptatt år		2019	2018	2017	2016	2014	2013	tom. 2012
Opprinnelig lånebeløp		93 100	180 000	240 000	161 000	50 800	52 900	166 300
Avdragstid		20 år	20 år	Bullet/ 25 år	20 år	25 år	20 år	10 år
Årlige avdrag		4 655	9 000	9 600	8 050	2 032	2 645	16 630
	Sum							
Utestående 31.12.2018	778 619	-	180 000	235 200	144 900	42 669	38 350	137 500
Avdrag 1. tertial	10 891		-	-	4 025	-	1 323	5 543
Gjeld 30.04.2019	767 728	-	180 000	235 200	140 875	42 669	37 028	131 957
Avdrag 2. tertial	16 407		4 500	-	4 025	1 016	1 323	5 543
Gjeld 31.08.2019	751 321	-	175 500	235 200	136 850	41 653	35 705	126 413
Avdrag 3. tertial	11 059		4 500	-		1 016		5 543
Låneopptak 3. tertial	93 100	93 100						
Gjeld 31.12.2019	833 362	93 100	171 000	235 200	136 850	40 637	35 705	120 870

Rutinen for låneopptak ble endret i 2015 for å skille lån til gebyrfinansierte og ikke-gebyrfinansierte investeringer. Det har vært nødvendig å gjøre noen forutsetninger for alle låneopptak før 2015.

Forutsetningene er som følger:

- I 2016 ble det forutsatt at lån til gebyrfinansierte investeringer var 270 millioner kroner per 31.12.2015. Denne forutsetningen baserte seg på en gjennomgang og vurdering av kommunens anleggsmidler ved utgangen av 2015.
- Lån til gebyrfinansierte investeringer utgjør 50,8 millioner kroner av lån nr. 8317.53.62862 i KLP i 2014 (dvs. 64,66 % av totalt låneopptak i 2014 på 78,56 millioner kroner).
- Lån til gebyrfinansierte investeringer utgjør 52,9 millioner kroner av lån nr. 20130097 i Kommunalbanken i 2013 (dvs. 53,51 % av totalt låneopptak i 2013 på 98,853 millioner kroner).
- Lån til gebyrfinansierte investeringer utgjør 166,3 millioner kroner av alle lån frem til og med 2012. Dette beløpet er ikke opprinnelig lånebeløp, men samlet gjenstående gjeld av låneopptak til og med 2012 ved utgangen av 2015. Det settes en avskrivningstid på 10 år, da flere lån sannsynligvis knytter seg til investeringer langt tilbake i tid. Avdragsterminer fordeles jevnt over året, det vil si 1/3 hvert tertial.
- Låneopptakene fra og med 2015 trenger ingen forutsetninger, da disse er spesifisert som enten lån til gebyrfinansierte eller ikke-gebyrfinansierte investeringer i låneforespørlene. (I 2015 var det ingen låneopptak til gebyrfinansierte investeringer.)

Låneopptak

Årets låneopptak på 453,1 millioner kroner til investeringsformål ble tatt opp i juni og november 2019, ett lån på 360 millioner kroner til ikke-gebyrfinansierte investeringer og ett lån på 93,1 millioner kroner til gebyrfinansierte investeringer.

Lånet på 360 millioner kroner ble inngått som et fastrentelån i KLP Kommunekreditt med 10 års bindingstid til 2,299 prosent rente. Lånet på 93,1 millioner kroner ble inngått med grønn p.t. rente hos Kommunalbanken. Grønn p.t. rente innebærer at renten er rabattert med 0,1 prosentpoeng.

Opprinnelig låneramme for 2019 var på inntil 582,64 millioner kroner, hvorav 93,1 millioner kroner til gebyrfinansierte investeringer. Årets faktiske låneopptak til investeringer ble nesten 130 millioner kroner lavere enn den vedtatte lånerammen.

Kommunen fikk innvilget nye startlån i Husbanken på til sammen 150 millioner kroner i 2019. Husbanken utbetalte 100 millioner kroner i 2. tertial og 50 millioner kroner i siste tertial.

Bruk av lån

Tabellen nedenfor gir en oversikt over utviklingen i kommunens ubrukte lånemidler i 2019:

Ubrukte lånemidler				
(Beløp i mill. kroner)	Ikke-gebyrfinansiert	Gebyrfinansiert (VAR)	Startlån	Totalt
Per 31.12.2018	67,6	98,5	8,6	174,7
Årets låneopptak	360,0	93,1	150,0	603,1
Årets bruk av lån	337,9	154,2	103,4	595,5
Per 31.12.2019	89,7	37,4	55,2	182,3

I løpet av året er ubrukte lånemidler til ikke-gebyrfinansierte investeringer økt med 22,1 millioner kroner og ubrukte lånemidler til gebyrfinansierte investeringer er redusert med 61,1 millioner kroner. Totalt er ubrukte lånemidler til investeringer redusert med 39 millioner kroner.

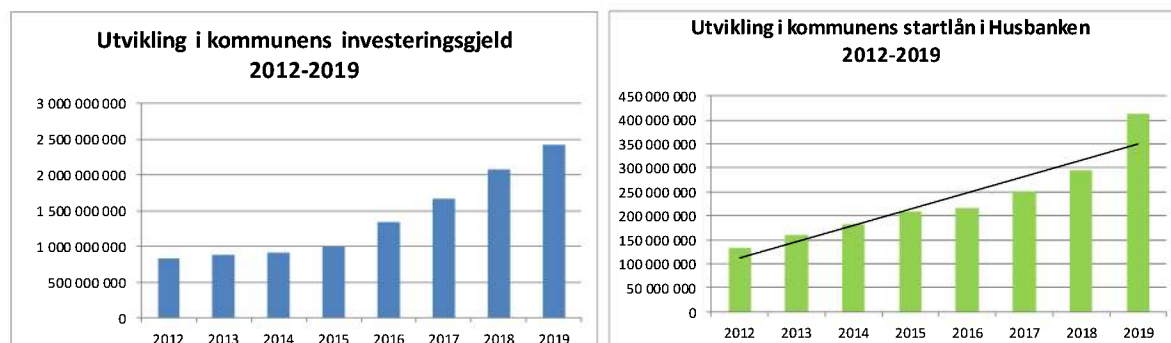
I 2. tertial ble det rapportert om planlagt bruk av lån til investeringer på 585 millioner kroner, som baserte seg på investeringsprognosene på det tidspunktet. Faktisk bruk av lån til investeringer i 2019 ble 492,1 millioner kroner, nesten 100 millioner kroner lavere enn planlagt. Avviket er over 15 prosent, og det forteller at kvaliteten på investeringsprognosene må bli bedre.

Kommunen innvilget søknader til videre utlån i startlånsordningen for 103,4 millioner kroner, 46,6 millioner kroner mindre enn årets låneopptak i Husbanken. Ubenyttede lånemidler til startlån økte fra 8,6 millioner kroner ved inngangen til 2019 til 55,2 millioner kroner ved årets slutt.

Ubrukte lånemidler til investeringer og startlån er ved utgangen av året samlet på totalt 182,3 millioner kroner.

Grafisk fremstilling av gjeldsutviklingen

Figurene nedenfor viser henholdsvis utviklingen i kommunens investeringsgjeld og startlån i Husbanken de seneste årene:

Utviklingen i kommunens investeringsgjeld de fire siste årene viser en større økning enn de foregående årene. Gjelden er tre ganger så stor som den var i 2012. Startlån viser en betydelig økning i 2019.

Avdrag

I opprinnelig budsjett for 2019 er det lagt til grunn 109,5 millioner kroner i avdrag på lån til investeringer. Avdragsutgiftene er budsjettert ut fra et mål om å nedbetale mer enn minimumsavdrag og mindre enn ordinære nedbetalingsplaner. Budsjettet ble nedjustert til 106,2 millioner kroner i 2. tertial.

Beregnet minimumsavdrag for 2019 ble 102,5 millioner kroner. Driftsregnskapet viser bokførte avdrag på 106,2 millioner kroner. Det betyr at kommunen betalte 3,7 millioner kroner mer enn beregnet minimumsavdrag.

Minimumsnivået innebærer avdragsutsettelse i forhold til ordinære nedbetalingsplaner. Kommunen har to avdragsfrie lån for å tilpasse avdragene til minimumsavdragsnivået.

I 2019 betalte kommunen ekstraordinære avdrag på startlån på 19,9 millioner kroner. Kommunen betalte ingen ekstraordinære avdrag på investeringsgjelden.

Vektet gjenstående løpetid på samlet lånegjeld til investeringer er 20,35 år.

Fastrenteandel, rentebindingstid og refinansieringsrisiko

I tabellen nedenfor vises rammene og status for fastrenteandel, rentebindingstid og refinansieringsrisiko:

Type	Ramme	Status 2019	Oppfylt ja/nei
Fastrenteandel renteeksponert gjeld	Min 40 %, maks 75 %	66,3 %	Ja
Løpetid rentebinding*	Min 1 år, maks 5 år	2,45 år	Ja
Gjeld til forfall neste 12 mnd	Maks 40 %	0,0 %	Ja
Enkeltlån i % av samlet investeringsgjeld	Maks 30 %	14,6 %	Ja

* Vektet rentebindingstid er en forenklet beregning.

Ved inngangen til 2019 var fastrenteandelen på kommunens renteeksponerte gjeld 65,7 prosent og er ved utgangen av året 66,3 prosent.

Rentebindingstiden var 1,65 år ved inngangen til året og er økt til 2,45 år ved utgangen av 2019. Økningen skyldes 10 års bindingstid på årets låneopptak til ikke-gebyrfinansierte investeringer.

Kommunen har to avdragsfrie lån, men ingen av dem forfaller de neste 12 månedene. Den har ikke finansiert investeringer med kortsiktig gjeld i sertifikatmarkedet og har således ingen refinansieringsrisiko.

Det nye lånet til ikke-gebyrfinansierte investeringer i 2019 er det største enkeltlånet i gjeldsporteføljen og utgjør 14,6 prosent av samlet investeringsgjeld.

Dagens rentebinding har følgende forfall:

(Beløp i mill. kroner)	Utestående pr 31.12.2019	Forfall neste renteregulering	Fastrentesats
KLP Kommunekreditt	66,5	05.02.2021	2,15 %
	34,4	19.08.2021	4,27 %
	100,8	23.02.2023	2,25 %
	143,7	22.11.2024	2,14 %
	354,0	26.06.2029	2,299 %
Kommunalbanken	77,7	01.11.2024	1,95 %
	66,7	27.02.2023	3,86 %
	207,4	09.09.2021	1,78 %
Husbanken	19,2	01.05.2021	4,20 %